

İSTİKLAL MADALYASI ALAN KARSLILAR (İSTİKLAL MADALYASI KAYIT DEFTERİNE GÖRE)

***

THE PEOPLE FROM KARS WHO OBTAINED "INDEPENDENCE
MEDAL" (BASED ON THE DOCUMENTS OF THE REGISTERED
INDEPENDENCE MEDAL DATA)

Yrd. Doç. Dr. Cihat GÖKTEPE*

Madalya, dilimize İtalyanca "Madaglia" sözcüğünden geçmiş olup bir özveri, başarı veya yararlılık karşılığında devletin bu olumlu davranışı gösteren kişiyi ödüllendirmek ve başkalarını da özendirmek ve örnek olması amacıyla verilen, çoğunluğu metalden yapılmış, çıkarılma amacının etkisine göre altın, gümüş, bakır ve pirinçten olabilen taltif sembolüne denilmektedir.¹ Madalyalar genellikle göğüse takılmaları nedeniyle yuvarlak, elips veya oval olarak yapılır. Madalyalar sadece askeri başarıları taltif etmek için olmayıp bununla birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel içerikli ve toplum hayatını derinden etkileyen olaylar için de çıkartılabilir. Madalyaları almaya hak kazananlara madalya ile birlikte madalyanın verilmiş nedeni, zamanı ve kime kim yada hangi kurum tarafından verildiğini gösteren bir de belge verilir buna da "Berat" denir. Belgesi olmayan madalyanın reel olarak pek de değeri bulunmamaktadır. Madalya esas olarak bir onur (şeref) göstergesidir.²

Osmanlı Devleti'nde ilk kez I. Mahmud döneminde 1730 yılında " Ferahi Madalyası " adıyla çıkarılmıştır. Dikdörtgen şeklinde altından olan bu madalyanın çıkarılış nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte üzerinde sultanın tuğrası ile bazı resimlerin bulunduğu bilinmektedir.³ Başlangıcı bu

* Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

¹ *İstiklal madalyası Tarihçesi ve Tanımı*, Türkiye Muharip Gaziler Derneği Yayını, Ankara 1983, s. 3

² Madalya ve Nişan tanım ve özelliklerinin ayrıntıları için bkz. T. Nejat Eralp, "Osmanlılarda Nişan ve Madalya", *Türkler*, C. 13, Yeni Türkiye Yay. Ankara 2002, ss. 683-686

³ *İstiklal madalyası Tarihçesi ve Tanımı*, s.5

dönemde olan madalya çıkarılması yaygınlaşarak Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar artarak devam etmiştir. Öyle ki çok küçük başarılarla bile bu uygulamaya tevessül edilmesi devletin içerisinde bulunduğu başarıya özlem durumunu göstermesi ve halkı teşvik ve ödüllendirmek için fırsat araması olarak da değerlendirilebilir.

Türk tarihinin en onurlu madalyalarından biri de kuşkusuz, I.TBMM tarafından çıkarılan " İstiklal Madalyası"dır. İstiklâl uğruna gerek cepheye gerekse cephe gerisinde mücadele ederek hamaset ve fedakarlık gösterenler için 66 Sayılı Kanunla çıkartılmış ve bu kanuna Ek, 869 Sayılı Kanun ile Madalyanın kimlere verileceği yeniden düzenlenmiştir Buna göre 15 Mayıs 1335 (1919) ile 9 Eylül 1338 (1922) tarihleri arasında TBMM üyelerine, Milli Ordunun kuruluşunda görev alan ve bu hizmetleri Türk Silahlı Kuvvetleri Arşivlerinde kaydı olan ve bu durumu belgelenen Sivil, Asker şehit (Kanuni mirasçılara) ve gazilere verilmektedir. Bu görevlerin kıta ve geri teşkillerde yapılmış olması yeterli olup herhangi bir süreye bağlı değildir.⁴

İstiklal Madalyası Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından ihdas edilmiştir. Madeni piriç olup çapı: 35x40 mm dir. 29 Kasım 1920 de çıkan kanunla tanımlanmıştır. İstiklal Madalyası şekil olarak iki kısımdır. Birinci kısım madenidir. Diğeri ise kurdela kısmıdır. Madeni kısım aynı olmasına rağmen kurdelalar, **Kırmızı, Yeşil, Beyaz** ve **Kırmızı-Yeşil** olmak üzere farklı renklerde. Renklerin farklı oluşları madalyayı hak edenlerin Milli Mücadele sırasında buldukları konum ve görevleri ile ilgilidir. Buna göre Renkler; Cephede fiilen çarpışanlara **Kırmızı**, o tarihlerde TBMM üyelerine **Yeşil**, Cephe gerisinde görev alanlara **Beyaz**, hem TBMM üyesi olup hem de Cephede görev alanlara ise **Yeşil-Kırmızı** kurdele verilmiştir.. (869 Sayılı Kanun ile Ordu mensuplarının Madalya Kurdele rengi kırmızı ile değiştirilmiştir.)⁵

Madalyanın madeni kısmının ön yüzünde tam orta kısmında TBMM Binası (eski) yanlarında o zamanki Ankara şehrinin cami ve evlerinin resmi bulunmaktadır. Madalya üzerindeki Meclis binasının arkasındaki Güneş ve rayları "zafer ve barışı" sembolize eder. Meclis binasının sağ altında Meclisin açılış tarihi olan 23 Nisan 1336 (1920), sol altında ise İstiklal Madalyasının çıkış tarihi olan 1336 (1920) tarihi bulunmaktadır. Meclis binasının alt tarafında bulunan Dünya haritası bilgiyi, orak ve tarpanlar tarıma önem verileceğini ve tarım ülkesi olduğunu, iki taraftaki meşe dalları ise barışı barışçı millet ve devlet olduğunu vurgulamaktadır. En alt

www.asal.msb.gov.tr/madalya

⁵ Ibid.

kısımda kağnısı ile görülen köylü kadını, savaşta Türk kadınının da erkeği ile müştereken istiklal mücadelesi verdiğini ve fedakarlık örneğini sembolize etmektedir. İstiklal Madalyası'nı, Medeni haklarını kaybedenlerle, cinayet suçundan hükümlü olanlar, bu madalyanın sağladığı onursal, sosyal ve taşıma haklarını kaybederler.⁶

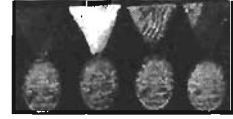
Madalyanın arka yüzünde, ay yıldız içerisine alınmış Türkiye haritası bulunmaktadır. Türkiye'nin merkezi ve Büyük Millet Meclisi'nin bulunduğu Ankara şehri, bir yıldız figürü ile Türkiye'nin kalbi anlamında gösterilmiştir. Buradan çıkan altı ışın, Kars ve Edirne gibi serhat şehirlerimizi göstermekte ve Ankara'dan çıkacak ışığın Misak-ı Milli sınırlarımız dahilindeki her yeri aydınlatacağı anlamını içermektedir. Ayrıca 1 Teşrin-i Sani 1338 (1 Kasım 1922) tarihi yazılıdır. İlk yapılan madalya sayısı 10.000 adet olup o dönemdeki değeri 3 Türk Lirasıdır. Bilahere madalya basımı devam etmiştir.⁷

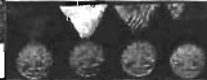
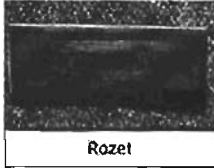
⁶ www.ataturk.net/mmuc/madalya.html

⁷ *İstiklal madalyası Tarihçesi ve Tanımı* s.65, www.asal.msb.gov.tr/madalya

İstiklal Madalyasının çeşitli kesitlerden görüntüleri

Kırmızı-
Yeşil

1300 (1884)	1
1301 (1885)	1
1302 (1886)	1
1303 (1887)	5
1304 (1888)	3
1305 (1889)	7
1306 (1890)	9
1307 (1891)	12
1308 (1892)	5
1309 (1893)	7
1310 (1894)	28
1311 (1895)	34
1312 (1896)	61
1313 (1897)	53
1314 (1898)	53
1315 (1899)	52
1316 (1900)	60
1317 (1901)	54
1318 (1902)	2
1319 (1903)	1

Toplam 449

Grafik 1. Milli Mücadele'deki katkılarından dolayı Kars'dan "İstiklal Madalyası" alanların doğum tarihleri ve sayıları (Toplam 449 kişi)⁸

T.C.Milli Savunma Bakanlığı Kars Askerlik Şubesi Arşivi'nde İstiklal Madalyası Kayıt Defteri üzerinde yapılan çalışmada 1300 (1884) ile 1319 (1903) yılları arası doğumlulardan oluşan toplam 449 kişiye İstiklal Madalyası verildiği kayıtlarda mevcuttur. Defterde her sayfada en fazla on kişilik kayıt yeri vardır. Kayıtlar doğum yılı esasına göre yapılarak sıralanmıştır.

Defter dikey olarak da 13 kesite ayrılmıştır. Burada sırasıyla;

Adı soyadı, Lakabı ve baba adı, Doğum Yeri ve tarihi, Halen Kayıtlı olduğu Askerlik Şubesi, Sicil veya kayıt no, Kıt'ası-Rütbesi, Duhul ve terhis tarihi, Madalya Verilişi (İlk-Zayi), Madalya Vesikasının tarihi, No.su, Hak sahibinin imzası ve veriliş tarihi, fotoğraf, Düşünceler kısımları bulunmaktadır.

⁸ Kars Askerlik Şubesi Arşivi *İstiklal Madalyası Kayıt Defteri*

Düşünceler bahsinde madalya sahiplerinin vefat tarihleri belirtilmiş, veya madalyanın gazinin hangi yakınına intikal ettiğini gösteren kayıtlar mevcuttur. Özellikle 1980 lerde ölüm oranları fazla olduğu tespit edilmiştir. Gerek defter üzerinde yapılan değerlendirme de gerekse ilgililerle yapılan görüşmelerde günümüzde Kars'da yaşayan "İstiklal Madalyalı" hali hazırda yaşayan kimse kalmamıştır.⁹

Defterlerdeki kayıtlar üzerinde yapılan tasnif sonuçlarına göre Doğum yerleri ve madalya alanların sayıları

Ardahan:	3 Kişi
Arpaçay:	106
Çıldır:	7
Digor:	4
Göle:	48
Gümrü:	2
Erzurum:	2
Hanak:	2
Kağızman:	7
Kars:	120
Ortagedik:	1
Oltu:	1
Posof:	10
Sarıkamış:	9
Selim:	71
Susuz::	55
Tercan:	1

Toplam: 449

Bağlı buldukları Askerlik Şubelerine göre madalya alanların sayıları ise,

Arpaçay:	84
Erzurum:	2
Selim:	2
Posof:	3
Çıldır:	1
Kağızman:	1
Kars:	356 Kişi

⁹ Bu bilgi ve değerlendirmenin sağlanmasında katkıları olan Kars Askerlik şubesi Başkanı Personel Yarbay Mehmet Ürey ve Sivil memur Şentürk Oran'la 15 Nisan 2003 tarihinde yapılan görüşme için müteşekkirimiz.

Toplam: 449 kişi

Madalya sahiplerinin rütbelerine bakıldığında İçlerinde subay sınıfından 1303 (1887) doğumlu bir yüzbaşı ile, 4' ü çavuş 24'ü Onbaşı olmak üzere toplam 28 erbaş ve 420 si de erlerden oluşmaktadır. Madalyayı ilk olarak alanlar 420 kişidir, 29 kişide zayıfından dolayı madalyayı ikinci defa almıştır. Madalya alan bu askerlerin savaş sırasında vazifelendirildikleri bölgelerdeki birlik ve birimlerle ilgili yapılan incelemede bunların hemen hemen tamamının Doğu Anadolu Bölgesindeki yerlerde daha özelde ise Kars merkez ve civarındaki askeri birimlerde görevlendirildikleri tespit edilmiştir.¹⁰

1855-1856 Osmanlı-Rus (Kırım Harbi) Savaşı sırasında, Kars şehri halkının gösterdiği yararlılıktan dolayı Osmanlı Sultanı Abdülmecid savaşı müteakiben gönderdiği bir Fermanla Kars'a "Gazi" lik unvanı ile altın, gümüş ve bronzdan olmak üzere, üzerinde "Kars 1272" yazısı ile "Kars Kalesi" resmi bulunan "Kars Nişanı"nı İstanbul Darphanesi'nde yaptırmak suretiyle Kars şehri ve halkını ödüllendirerek onurlandırmıştır.¹¹ 1877-1878 Osmanlı- Rus Harbi (93 Harbi) sonunda Ayastefanos ve Berlin Antlaşmaları ile Ardahan ve Batum'la birlikte Kars da Rus hakimiyetine geçmiştir¹², bu süreç 1918 yılına kadar devam etmiştir. (Kars ve civarında bu dönem '1878-1918' halk arasında "kırk yıllık kara günler" olarak tanımlanır) Rus hakimiyetinde kalmış olan Kars ve yöresi halkı bu süreçten çok kısa bir süre sonra İslam Şurası, Milli Şura ve nihayet Anayasası ve 40.000km² alana sahip "Cenub-i Garbi Kafkas Muvakkat-ı Milliye Hükümeti" ile bağımsızlık ve hürriyet mücadelesini her şart ve ortamda devam ettirmiştir.¹³ 15 Mayıs 1919 da Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkması ile başlayan Milli Mücadele sürecine Kars ve civarı halkı da azami derecede iştirak etmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'de bu serhat bölgesi insanların "İstiklal Madalyası" ile şereflendirmiştir. Mevcut kayıtlara göre tespit edilen 449 kişi istiklal madalyası almıştır. Bu rakamın asgari düzeyde olduğu kanaati oluşmuştur. Zira Milli Mücadelede şehid olupda yakını olmayanların yada müracaat etmeyenlerin madalya almadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Iğdır'a ait hiçbir kayıt mevcut değildir. Ardahan'la ilgili'de çok az kayıt vardır buradan anlaşıldığı kadarıyla

¹⁰ Kars Askerlik Şubesi Arşivi, *İstiklal Madalyası Kayıt Defteri*

¹¹ M. Fahrettin Kırzioğlu, *Kars Tarihi*, C. 1, Işıl Matbaası, İstanbul 1953, s. 551

¹² Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C-VIII, TTK. Yay. Ankara 1988, s. 66, 77

¹³ Kars ve civarındaki mücadeleler ve oluşturulan siyasi teşkilatlanmalar ve kurulan hükümetle ilgili geniş bilgi için, bkz. M. Fahrettin Kırzioğlu, *Kars Tarihi*, C. 1, Işıl Matbaası, İstanbul 1953, S. Esin Dayı, *Elviye-i Selase'de (Kars, Ardahan, Batum) Milli Teşkilatlanma*, Kültür, Eğitim Vakfı Yay. Erzurum 1997

buralarla ilgili kayıtlar Kars'da değil kendi mahalli şubelerinde tutulmuştur . Madalya alanların doğum tarihleri ile askere katılım tarihleri incelendiğinde askere gidenlerden en gencinin yaşı 18 en yaşlısında da 38 olduğu anlaşılmaktadır. Netice itibarıyla o dönemde eli silah tutan herkes adından anlaşılacağı üzere “Milli Mücadele” de her yerde ve durumda üzerine düşeni yapmıştır.

ABSTRACT

This paper aimed to define what “Independence Medal” is and its purposes by explaining its characteristics as well as why it was given to those who joined the Turkish National Struggle.

In this respect, this study found out that 449 people from Kars joined the Turkish National Struggle between 15 May 1919 and 9 September 1922 and obtained “Independence Medal”. After that, the paper made the statistical analysis according to their birth places and local military branches. However, Kars local military branch documents were taken into consideration mainly. Thus, the paper examined the contribution of Kars, along with the struggle of the people of Kars throughout the Turkish National Struggle, according to these documents.